

IRBONO

• SU TERRITÓRIU

**CRÈSIA DE SANTU
GIUANNI BATISTA**

CRÈSIA DE SANTU CRISTOLU

SA DOMU DE IS DUCUS

SA BÒIDA

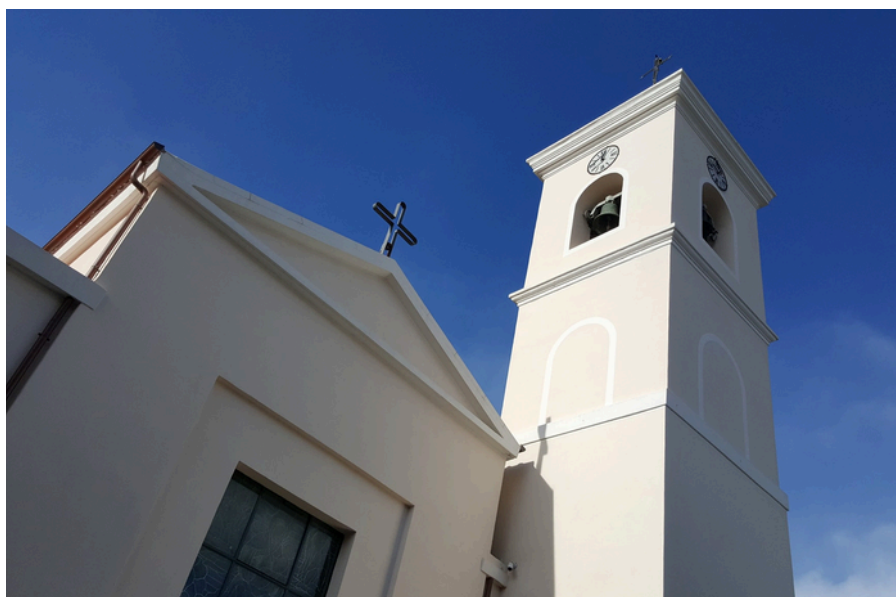

SAMUNADÒRGIU

MURALIS DE SA BIDDA

CRÈSIA DE SANTU GIUANNI BATISTA

Is primas noas scritas de sa crèsia parrochiali funt de su XVII sèculu. In is annus at tentu medas acòncios e is ùrtimus traballus funt de su 2018, ma su fràbbicu at poderau sa forma antiga sua.

Sa crèsia est a tres navadas, cun sa de mesu manna e is de costau prus strintas e cun is pilastrus acantu secent is arcus, bàscius. Sa faciada tenet sa pròpiu strutura architetonica de intru: unu portali incurmissau cun in pissu una fentana cuadrada acantu est postu su timpanu triangolari.

Su campanili est a pranta cuadrada cun is curnissas a tres nivellos, cun in pissu s'aposeddu de is càmpanas chi acabbat a punta. Sa stàtua de su santu, costoia a intru de sa crèsia, benit portada in presessione ogha 24 de mese de làmpadas.

Tra totus is stàtuas de linna arimadas in sa crèsia, sa prus importanti est sa de sa Madonna de is Gràssias – de su XVII sèculu –, chi segundu unu contu antigu dd'iant agatada a intru de una càscia in sa marina de Cea e fut lòm pia po meràculu a Irbono.

iscias ca...

Su topònimu Irbono est de origine prelatina, presente de su 1341 in is formas “Ibbonu” e “Irbonu”. Non s'iscit su significau. Su pòpulu dd'assòciat a is foeddos latinu “Oleum bonum” (ollu bonu), o peri a “sirbone”.

PRESESSIONE DE SA MADONNA DE IS GRÀSSIAS

Foto FB "Album Festa Madonna delle Grazie" de Anna Piroddi

CRÈSIA DE SANTU CRISTOLU

Sa crèsia de Santu Cristolu dd'ant frabbicada a s'acabbu de su XVIII sèculu, in pissu de un'atra crèsiedda prus antiga de sa segunda metadi de su XVII sèculu. Sa devossione po custu Santu de òrigini orientali, però, est cumenciada giai primu de su '600. Posta in unu cùcuru chi fait craru a totu sa bidda, sa cresiedda est a forma retangolari, fata in contones de granitu e de perda orrùbia, censa elementos architetonicos particularis.

Sa crobatura, a unu tempus cun bigas de linna, canna e tèula sarda, est poderada de murus grussus cun tres contrafortes po parti. Sa crèsia comente est immoe, dd'ant restaurada in is annus Sessanta, ca sa crobatura ndi fut strumada totu, e s'acònciu est stètiu fatu bona parti cun una colletta in bidda e cun su traballu de totu sa populassione chi at postu o dinari o calincuna giorronada de traballu comente maistru de muru o manobro.

S'òbera est prus che totu mèritu de su pàrrocu de tandu, Don Dinu Bisi. A intru de sa crèsia, su pamentu de su presbitèriu est prus artu, po ddu dividiri de s'atru logu.

In sa faciada, sa genna po intrai portat in pissu sa biga centrali e in pissu de cussa una fentaneda tunda, chi in princìpiu fut cuadrada. Custa crèsiedda de sartu a unu tempus abbarràt foras de sa bidda, ma immoe est ingiriada de is domos de su biginau de Santu Cristolu, chi a pustis de is annus '50 est nàsciu a is pees de s'edificiu religiosu.

iscias ca...

Is àteras crèsias de su sartu presentes in su comunali de Irbono funt sa de Santu Perdu e sa de Santu Orroco, oramai belle che sciusciadas.

iscias ca...

Santu Crisostolu est venerau comente protexidore de biagiadores automobilistas; po custu, sa festa sua est s'occasione po beneixiri màchinas e veturas

Sa stàtua de su santu, arrimada in sa crèsia parrochiali de Santu Giuanni Batista, a s'acabbu de austu torrat po duas dis a sa crèsia sua cun una bella presessione acumpangiada de fideles, grupus folcloristicus, cuaddus e fosileris.

SA DOMU DE IS DUCUS

Sa Domu de is Ducus pigat su nòmene de is maeres bècios sùs, is Mereos, una famiglia de gente errica chi ddus mutiant “Is Ducus”. Sa domu, bèndia a su Comunu po ndi fai unu museu, mancari is medas acòncios tenet meda elementos architetonicus originalis. Frabbicada in su sèculu XVI, si sviluppat in 5 nivellos collegaus cun scalas siat a foras, siat a intru. Sa domu est dividia in 3 stàbilis chi abrontant a una prassa con unu portali in linna faci a caminu.

Is aposentos funt assentaus segundu sa moda de is domos antigas ogliastrinas: sa coxina, is aposentos de corcai, su de irriciri e su còmodu; in prus su mangasinu, is acollocos po is pegos, s’aposentu de s’ollu, su de sa mèndula, de sa mela, de su pani e de su telàrgiu.

Ddue teniat un’aposentu po lìgiri e unu po pregai cun una stàtua de su Coro de Gesusu, cun is murus pintaus cun frores e disegnus.

In Bau Carrus, suta s'orrotunda de su caminu cinci calat a Tortolì, s'agatat su parcu giogos de Samunadòrgiu, gasi mutiu ca unu tempus is fèminas andànt a samunari is pannus. In sa prassa funt presentes duas òperas de su scultore de Belvì Tonino Loi: una stàtua chi rafigurat un'òmini lixendo e una scultura a muru cun vasca, cun sa scena de s'arregorta de s'olia.

iscias ca...

Irbono fait parti de su sòciu Citadis de s'Ollu e ogha annu si fait sa sagra “Pane e Olio”, eventus chi cèlebrat is produtus de su logu, comente su pani e s'ollu.

MURALES DE IRBONO

In is ùrtimus annus sa bidda dd'ant allichidia cun medas muralis. Su tema est belle sèmpere su de su traballu in su sartu, de s'ollu e de su pani.

In custa immàgini su murali de s'artista jersesu Antonio Aregoni "Ilbono laboriosu", in s'àtera pàgina Michela Casula e torra Aregoni.

MURALIS DE IRBONO

SA BIDDÀ BÈCIA

Irbono tenet unu bellu centru stòricu chi si sviluppat a ingìriu de su bixinau de Funtana 'e Idda. Is domos stòricas cun portalis de linna e inferriadas traballadas, s'incrarant in is camineddos imperdaus acantu unu tempus passànt cuaddus e carrus de boes. Custa in sa foto manna est "Sa Bòvida", unu passàgiu tra is domos chi donat peri su nòmene a su bixinau.

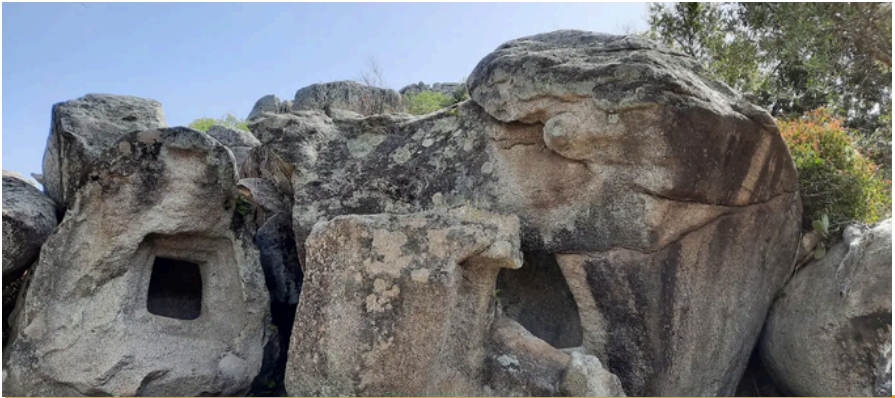
NURAXI DE SCERÌ

Sceri s'agatat a 7 km de sa bidda calandu conca a Tortolì.

Est postu in unu cuntestu ambientale caraterizau de perdas stampadas traballadas de su tempus, in mesu a matas de olia, suèrgios e orròalis. In su giassu est presente unu nuraxi a tholos de tipu cumplessu, postu in punta de unu cùcuru de granitu a belle 130 m slm. Est formau de una turri centrali inghirià de unu bastione trilobau.

Sa turri centrali est de su XV sec. a.C. A custa turri poi ant agiuntu àteras tres turris secundàrias chi inserrant is orrocas e formant su bastione de su monumentu, sfrutandu comente ambientes internos una pariga de grutas e percas naturalis.

De sa punta de su cùcuru finas a sa basi sua, si sviluppat su biddissolu nuràgicu formau prus che totu de pinnetas a pranta tunda.

DOMUS DE JANAS DE SCERÌ

In Scerì s'agatant peri is "Domus de Janas", chi funt parti de una necròpoli e àrea culturali prus manna.

Su primu impiantu de custas tumbas est de su Neoliticu Mèdiu (4400-4000 a.C.), cun sighentes ampliamentos tra su Neoliticu Finali (4000-3500 a.C.) e s'Eneoliticu Finali (2600-2300 a.C.), e torradas a impreai, semper comente logos de interru, finas a s'Edadi de su Brunzu Antigu (2300-1800 a.C.).

In s'uru de sa tumba is archeòlogos ant agatau repertos archeològicos chi permitint de datai sa prima fasi de impreu de sa necròpoli a su Neoliticu Mèdiu.

Prus che totu si fait riferimentu a sa conca de Dea Mama: unu piticu ìdolu de fèmina in ossu cun capeddu "a tamburello", a su presente espostu in su Museu Archeològicu de Nùoro, chi si podet atribuiiri a sa Cultura de Santu Ciriacu (4400-4000 a.C.).

REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

PROGETU
CONNOSCE SA BIDDÀ TUA
PROGETU “SU SARDU DE OGNA
DIE E IN OGNA LOGU 2”
TULIS 2024
L.481/99 E LR 22/2018

IS BELLESAS DE
BIDDAMANNA STRISÀILI,
ÀRTHANA, ELINI, IRBONO

Ufitziu Linguisticu Subracomunale
Biddamanna, Àrthana, Elini, Irbono

SUIA

Comunu de
Biddamanna
capifilia

Comunu de
Irbono

Comunu de
Elini

Comunu de
Àrthana

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA- TuLis 2024 Lege 482/99 e L. R. 22/2018

PROGETU “SU SARDU OGNI DI E IN OGNI LOGU 2”

AL SERVIZIO DELLA CULTURA